

آموزش برای زندگی بهتر

سرمقاله

سردبیر

پایان سال تحصیلی و آغاز تعطیلات تابستانی فرصتی را در اختیارمان می‌گذارد تا با نگاهی اجمالی به آنچه در طول سال تحصیلی رخ داده است و تفکر عمیق درباره آن بررسی کنیم در طول این مدت چه اندازه به اهداف موردنظر خود دست یافته‌ایم. بدیهی است که برای ارزیابی دقیق این مطلب باید هدف‌های موردنظرمان را به دقت مشخص کنیم.

معمولاً در تدوین برنامه‌های درسی اهداف مختلفی ذکر می‌شود که تحقق بسیاری از آن‌ها در مدت تحصیل در دبیرستان امکان‌پذیر نیست. اما، معمولاً مهم‌ترین هدف که تربیت دانش‌آموزان برای زندگی به عنوان شهروندی متعهد در جامعه که بتواند نیازهای خود در برخورد با شرایط مختلف زندگی مدنی و تعامل با دیگر شهروندان است یا کاملاً نادیده گرفته می‌شود و یا به آن توجه کافی نمی‌شود.

امروزه، تقریباً کم‌وبیش می‌دانیم که فیزیک نقش بسیار مهمی در پیشرفت تمدن بشر داشته است. اغلب امکانات مختلفی که در دسترسی ما قرار دارد و زندگی‌مان را دگرگون ساخته محصول تلاش کسانی است که با علاقه‌مندی در این زمینه به پژوهش پرداخته و محصول کار خود را در خدمت جامعه بشری قرار داده‌اند. البته، ذکر این نکته هم ضروری است که به‌کارگیری این دستاوردها اگر با تعهد اخلاقی همراه نباشد، به ضد خود تبدیل می‌شود و به جای رفاه و سعادت بشر موجب نابودی و ویرانگری می‌شود.

بنابراین، آنچه باید در آموزش مورد توجه قرار گیرد، توجه به جنبه‌های مختلف علم، و چگونگی به‌کارگیری درست امکاناتی است که علم در اختیارمان قرار می‌دهد. هرگونه بی‌توجهی به این مطلب پیامدهای ناخوشایندی دارد که اکنون هم کم‌وبیش شاهد آن در سراسر جهان هستیم. یک مثال بارز این مطلب شرایط نامطلوب جوی ناشی از استفاده بی‌رویه سوخت‌های فسیلی توسط کشورهای صنعتی و عدم توجه به پیامدهای آن است. همچنین از بین رفتن لایه ازن که نتیجه به‌کارگیری گازهای مخرب در وسایل جدید است.

نکته دیگری که باید مورد توجه قرار گیرد آن است که برای استفاده مطلوب از امکاناتی که آموزش در اختیارمان قرار می‌دهد، درک عمیق پدیده‌های مختلف علمی ضروری است. چون با حفظ کردن طوطی‌وار مطالب نمی‌توان از امکاناتی استفاده کرد که شناخت درستی از آن نداریم. خداوند نعمت‌های خود را به صورت پدیده‌های طبیعی در اختیار بشر قرار داده است، و برای شکر این نعمت‌ها باید ابتدا شناخت درستی از آن‌ها به دست آوریم. در هیچ کتاب آسمانی به اندازه قرآن مجید بر تفکر علمی و غور در طبیعت تأکید نشده است. بنابراین، وظیفه ما به عنوان یک مسلمان متعهد آن است که برای پیروی درست از این آیین مقدس به تفکر عمیق بپردازیم و بکوشیم تا

پدیده‌های طبیعی را به درستی درک کنیم.

حال، این پرسش مطرح می‌شود که در آموزش علوم تا چه اندازه روش درست آموزشی را در برنامه‌های خود در نظر می‌گیریم؟

بررسی‌های مختلف در مورد کیفیت آموزش علوم در کشورمان نشان می‌دهد که در این مورد روش‌های چندان مطلوبی به کار گرفته نمی‌شود. رسانه‌های فراگیر ما همواره مواد آموزشی را تبلیغ می‌کنند که مهم‌ترین دستاورد آنها قبول شدن در آزمون‌های مختلف بدون درک کاملی از پدیده‌هاست. برای من به عنوان یک معلم باورکردنی نیست که مسئولان کشور اجازه تبلیغ کتابی را بدهند که عنوان آن پرسش‌های پرتکرار باشد. این یعنی توصیه به حفظ کردن پرسش‌هایی که احتمال آمدن آن در آزمون زیاد است، بدون توصیه به درک مطلب و منطق مطرح شده در پرسش.

نتیجه این نوع آموزش چیزی است که امروز کم‌وبیش با آن مواجه‌ایم. یعنی، در کشوری با در اختیار داشتن تمام امکانات لازم مانند شرایط متنوع طبیعی، منابع گسترده انرژی، معادن مختلف، و مهم‌تر از همه نیروی انسانی جوان و با استعدادی که در نتیجه گسترش وسیع مؤسسه‌های آموزش عالی امکان مشارکت مؤثر در توسعه سریع کشور را به دست آورده است، با شاخص‌هایی مواجهیم که از بسیاری کشورهای با امکانات بسیار محدودتر پایین‌تر است. از این رو نمی‌توانیم این امکانات بالقوه عظیم را به صورت بالفعل درآوریم که هدف اول نظام آموزشی، قبول شدن شاگردان در امتحان‌های مختلف است و هدف نهایی که تربیت افراد برای زندگی بهتر باشد نادیده گرفته شده است. بنابراین، مشاهده می‌کنیم که به‌رغم رشد آمار در زمینه‌های مختلف از قبیل تعداد دانشجویان در دوره‌های تحصیلات تکمیلی، رشد سریع تعداد مقاله‌های علمی و غیره، نتیجه آن در جامعه چندان مشاهده نمی‌شود. پژوهش‌های زیادی در کشور صورت می‌گیرد، ولی نتیجه آن‌ها که باید باعث تولید محصولات بهتر و از بین رفتن مشکلات جامعه باشد، چندان ملموس نیست.

به عنوان مثال، یکی از مسئله‌های مورد توجه در جهان امروز مسئله محیط‌زیست و مشکلات گسترده‌ای است که رشد جمعیت و صنعتی شدن جوامع مختلف به وجود آورده است. مسائل زیست‌محیطی تداوم زندگی بشر روی کره زمین را تهدید می‌کنند. با این همه، نظام آموزشی ما به این موضوع مهم و حیاتی، که کشورمان به‌طور گسترده با آن درگیر است، توجه چندانی ندارد. باید به شاگردان در مقاطع مختلف بیاموزیم که محیط زندگی ما ودیعه گرانبهایی است که خداوندمان در اختیارمان قرار داده و برای تداوم زندگی سعادت‌مندانه و توأم با رفاه باید آن را حفظ کنیم. حال، بررسی کتاب‌های درسی در مقاطع مختلف نشان می‌دهد که به این مسئله مهم توجه چندانی نشده است.

بنابراین، تعطیلات در پیش‌رو فرصتی است تا درباره مطالب درسی و

چگونگی ارائه مطلوب آنها بیندیشیم و برنامه آموزشی خود را طوری

برنامه‌ریزی کنیم که علاوه بر جذاب بودن برای شاگردان، این

امکان را در اختیارشان بگذارد که از آنچه یاد می‌گیرند

در جهت زندگی بهتر خود و دیگر شهروندان

استفاده کنند.